

The Cambridge Companion to Greek Tragedy. Edited by P. E. Easterling.
Cambridge University Press 1997 ss. 392.

W ostatnich latach filologowie angielscy niewątpliwie stanowią czołówkę badaczy zajmujących się antycznym greckim teatrem i dramatem. Spod ich pióra wyszło wiele znakomitych opracowań dotyczących różnych aspektów ateńskiego teatru, tragedii i komedii oraz komentarzy zachowanych sztuk. Prace P. Easterling, J. Goulda, S. Goldhill, T. Rosenmeyera, Ch. Segala, M. Silka, O. Taplina i M. Westa zyskały sobie uznanie badaczy antyku na całym świecie. Oczywiście nie wymieniam tu wszystkich, którzy na to zasługują, lecz moim zdaniem najbardziej znanych. Niektórych z nich udało się P. E. Easterling, profesor literatury greckiej w Cambridge i jednemu z wydawców znanego podręcznika *The Cambridge History of Classical Literature*, zachęcić do napisania wspólnego opracowania wybranych zagadnień z zakresu tragedii greckiej, które ukazało się drukiem jako *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*.

Jak czytamy w Przedmowie (s. XV), celem tego opracowania jest ukazanie tragedii greckiej w kontekście jej odczytywania, oceny i wystawiania pod koniec dwudziestego wieku. Zgodnie z tym założeniem książka składa się z trzech części, poświęconych odpowiednio badaniom sztuk w ich związku ze społecznością, która stworzyła i rozwinęła teatr tragiczny, wyciągnięciu praktycznych wniosków z osiągnięć interpretacyjnych ostatnich lat oraz ukazaniu zmian, jakim podlegała recepcja tragedii od czasów starożytnych do chwili współczesnej. Przyjrzyjmy się bliżej poszczególnym częściom tej interesującej książki.

Część I, która nosi ogólny tytuł *Tragedy as an institution: the historical context*, obejmuje cztery rozprawy, a mianowicie P. Cartledge'a – „*Deep plays*”: *theatre as process in Greek civic life* (s. 3-35), P. E. Easterlinga – *A show for Dionysus* (s. 36-53), S. Goldhilla – *The audience of Athenian tragedy* (s. 54-68) oraz O. Taplina – *The pictorial record* (s. 69-90).

Część II, zatytułowana *The plays*, także zawiera cztery opracowania: E. Hall – *The sociology of Athenian tragedy* (s. 93-126), S. Goldhilla – *The language of tragedy: rhetoric and communication* (s. 127-150), P. E. Easterling – *Form and*

performance (s. 151-177) oraz P. Buriana – *Myth into muthos: the shaping of tragic plot* (s. 178-208).

Część III wreszcie, pod ogólną nazwą *Reception*, analogicznie do poprzednich także liczy cztery opracowania. I tak najpierw mamy artykuł P. E. Easterling – *From repertoire to canon* (s. 211-227), następnie P. Buriana – *Tragedy adapted for stages: The Renaissance to the present* (s. 228-283), F. Macintosh – *Tragedy in performance: nineteenth and twentieth-century productions* (s. 284-323) i S. Goldhilla – *Modern critical approaches to Greek tragedy* (s. 324-347).

Omawiana książka zawiera ponadto cenne uzupełnienia, a mianowicie: Słowniczek (*Glossary*) terminów greckich w transkrypcji łacińskiej z krótkimi wyjaśnieniami ich znaczeń, zestawienie (*Chronology*) zdarzeń historycznych związanych z tragedią, wykaz tekstów, komentarzy i przekładów na język angielski, bogate zestawienia opracowań (s. 359-379) oraz indeks imion autorów starożytnych, nazwisk autorów opracowań i poruszanej tematyki. Szczególnie przydatne dla czytelnika jest właśnie to ostatnie zestawienie, ponieważ umożliwia szybkie dotarcie do interesujących go zagadnień i autorów. Ponadto po każdym opracowaniu (z wyjątkiem artykułu P. Cartledge'a) znajduje się krótka nota bibliograficzna, orientująca czytelnika w literaturze zagadnienia.

Każde z opracowań stanowi całość autonomiczną, lecz łączy je pewna wspólna cecha. Jest nią nie tylko to, że wszystkie te wypowiedzi koncentrują się wokół kilku tragedii Sofoklesa i Eurypidesa, lecz przede wszystkim podobne ukierunkowanie badawcze. Wbrew bowiem tytułowi recenzowana książka nie stanowi kompendium podstawowych informacji na temat tragedii greckiej, lecz jest zbiorem specjalistycznych wypowiedzi, które za pomocą współczesnej teorii literatury starają się pogłębić nasze rozumienie tragedii w jej historycznym kontekście. Książka ta jako całość bowiem doskonale wpisuje się w najnowsze tendencje w badaniach nad dramatem greckim. Tendencje te wyrażają się przecie – po pierwsze – w tym, że główną uwagę zwraca się na historyczne i społeczne uwarunkowania, w jakich sztuki były komponowane i wystawiane na scenie, po drugie zaś w tym, że na dramaty greckie patrzy się nie tylko jako tekst literacki, lecz jako na dzieła, które tworzone były do realizacji scenicznej.

Trudno byłoby nawet w dużym skrócie prezentować tu i omawiać krytycznie kolejne opracowania. Można ogólnie powiedzieć, że wszystkie są niezwykle interesujące i wnoszą sporo nowego do naszej wiedzy o greckiej tragedii antycznej. Moim zdaniem na szczególną uwagę zasługuje wypowiedź O. Taplina na temat ateńskiego malarstwa wazowego z okresu od roku 500 do 300 przed Chr. i jego związków z teatrem, następnie praca E. Hall, która stanowi wnikliwą analizę socjologiczną tragedii greckiej ze szczególnym podkreśleniem, że dochodzą w niej do głosu grupy społeczne, które w życiu realnym w Atenach niewiele miały do powiedzenia, a więc cudzoziemcy, kobiety i niewolnicy, oraz zajmujący w książce ostatnie miejsce esej S. Goldhilla, który daje nam dobry obraz tego, jak teksty

starożytnych dramatów są rozumiane przez teoretyków literatury w ostatnich latach kończącego się wieku XX.

Pięknie wydana książka uczonych angielskich niewątpliwie zasługuje na uwagę tych, którzy interesują się greckim dramatem i teatrem, i może być także zalecana jako lektura uzupełniająca dla studentów filologii klasycznej, którzy pragną pogłębić swoją wiedzę i zapoznać się z nowymi kierunkami badań nad tragedią grecką.

Robert R. Chodkowski

Jerzy Andrzej W o j t c z a k. *Średniowieczne życiorysy Bł. Kingi i Bł. Salomei*. Warszawa: Zakład Graficzny UW 1999 ss. 233.

Przedmiotem studium jest *Vita sanctae Kyngae ducissae Cracoviensis* oraz jej *Miracula*, a także *Vitae sanctae Salomeae Reginae Haliciensis*. Język i styl tych życiorysów nie miał do tej pory swego badacza. Badania nad nimi podjął po raz pierwszy profesor Uniwersytetu Warszawskiego Jerzy Wojtczak. Obydwa życiorysy są cennym materiałem dokumentacyjnym wydarzeń epoki XIII wieku i niezwykle wartościowym źródłem do poznania średniowiecznej prozy łacińskiej powstałej w Polsce. W pracy zostało przedstawione w zarysie najpierw studium istotnych struktur językowych i stylistycznych, a następnie przekład życiorysów Kingi i Salomei, a także *Miracula* Kingi. Prof. Wojtczak informuje, że miał już przełożone przez siebie oba życiorysy, kiedy 24 czerwca 1997 r. pojawił się przekład życiorysu Kingi, opatrzony wstępem i krótkim komentarzem, opublikowany po raz pierwszy w języku polskim przez historyka – ks. Wacława Przybyszewskiego: *Żywot Świętej Kingi Księżniczki Krakowskiej* (Tarnów 1997). Nie został jednak dołączony przez Przybyszewskiego przekład utworu *Miracula* Kingi, uwzględnił go w swoim przekładzie po raz pierwszy dopiero prof. Wojtczak, który nie mając środków na opracowanie obszerniejszego niż u Przybyszewskiego komentarza, opublikował gotowy już własny przekład życiorysu Kingi.

W swoim opracowaniu prof. Wojtczak zastosował następującą metodę badań nad językiem i stylem życiorysu Salomei i Kingi (łącznie z *Miracula*): najpierw zajął się zbadaniem struktury rzeczowników, potem przymiotników i wreszcie czasowników. Z punktu widzenia ich proveniencji wyróżnił trzy grupy: klasyczne – bez oznakowania, późne – oznaczone literą „P” i uznane za kościelne – oznaczone literą „E” w indeksie alfabetycznym, w którym po każdym rzeczowniku, przymiotniku i czasowniku umieścił liczbę, wskazującą, ile razy w omawianym utworze występuje dany wyraz, a po liczbach postawił wzmiankowane signa: P, E.